

Sesizare privind controlul constituționalității

Legii cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil nr.151 din 4 octombrie 2018

14:05
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. 204a
" 10 " 12 20do

Autorii sesizării:

Deputații în Parlamentul Republicii Moldova

Grigore NOVAC, Vasile BOLEA, Alexandru SUHODOLSKI

Parlamentul Republicii Moldova

Obiectul sesizării

Prezenta sesizare are drept obiect examinarea constituționalității Legii cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil nr.151 din 4 octombrie 2018.

EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

La 4 octombrie 2018 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat **Legea nr.151 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil**, obiectul legii a rezidat în desființarea Stadionului Republican cu suprafața de 5,1814 ha proprietate publică a statului, pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii.

Prin derogare de la prevederile art.23 din Legea nr.121/2007 privind administrarea și deetatizarea proprietății publice, s-a permis transmiterea cu titlu oneros, a bunului imobil cu suprafața de 5,1814 ha din str.Tighina nr.12, municipiul Chișinău, în proprietatea Statelor Unite ale Americii pentru construcția sediului Ambasadei Statelor Unite ale Americii.

Totodată, în sarcina Executivului s-a pus: a) determinarea valorii bunului imobil; b) negocierea prețului bunului imobil, care nu va fi mai mic decât prețul de piață; c) semnarea contractului de vânzare-cumpărare a bunului imobil; d) transmiterea cu titlu oneros a bunului imobil.

În ordine procedurală, conform prevederilor art. 93 al Constituției Republicii Moldova, precum și potrivit prevederilor art.20 alin.(1) lit. d) din Legea cu privire la actele normative nr.100/2017, actul adoptat (Legea nr.151/2018) a fost remis pentru promulgare Președintelui Republicii Moldova.

În perioada menționată în speță, mandatul de Șef al Statului era exercitat de către domnul Igor Dodon, conform Hotărârii Curții Constituționale nr.34 din 13 decembrie 2016.

Examinînd Legea nr.151/2018 în condițiile procedurale, Președintele Republicii Moldova, în temeiul art.93 alin.(2) al Constituției, a refuzat promulgarea legii, aceasta fiind remisă la 8 august 2018, pentru reexaminare Legislativului. Observăm că Legislativul și-a menținut poziția inițială, ignorînd obiecțiile de constituționalitate, precum și cele de legalitate și conținut, depistate de către Șeful Statului.

La 4 octombrie 2018, Parlamentul și-a menținut hotărârea adoptată anterior și a votat în mod repetat Legea nr.151 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil. Pe 12 noiembrie 2018, legea a fost transmisă în mod repetat Șefului statului pentru promulgare.

Fără a promulga Legea nr.151/2018, din considerentul riscului de neconstituționalitate, pe 26 noiembrie 2018, Președintele Republicii Moldova a sesizat Curtea Constituțională și i-a solicitat controlul constituționalității Legii nr.151 din 4 octombrie 2018.

Drept rezultat, Curtea Constituțională emite Decizia nr. 148 din 29 noiembrie 2018 de inadmisibilitate a sesizării nr.179a/2018 privind controlul constituționalității Legii nr. 151 din 4 octombrie 2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil.

Or, despre **legitimitatea completului Înaltei Curți la acea perioadă**, vom relata ulterior în prezenta sesizare.

La 7 decembrie 2018, de către Andrian Candu și Serghei Sîrbu, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, a fost sesizată Înalta Curte în vederea stabilirii circumstanțelor care justifică **interimatul funcției de Președinte** al Republicii Moldova pentru asigurarea exercitării atribuțiilor constituționale **în scopul promulgării unui șir de legi printre care și Legea nr.151/2018.**

Astfel, făcând trimitere *de facto* la art.91 din Constituție, dar recurgând la interpretarea subiectivă a acestuia, Înalta Curte emite Avizul privind constatarea circumstanțelor care justifică interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova pentru exercitarea obligației constituționale de promulgare a unor legi.

Prin urmare, în spiritul interpretat de către Curtea Constituțională la acel moment, **interimatul funcției de Președinte** urma să fie asigurat de către Președintele Parlamentului – **Andrian Candu, care a și semnat Decretul privind promulgarea Legii nr.151/2018.**

Or, anume în aceste condiții s-a admis încălcarea multiaspectuală a Constituției, precum și a fost compromisă autoritatea lucrului judecat în sensul contenciosului constituțional din data de 10 decembrie 2018 (Aviz nr.5).

Ab initio, referindu-ne la interpretările făcute de către Înalta Curte, menționăm că la cererea Secretarului General al Consiliului Europei, Thorbjørn Jagland, după ce evoluțiile politice din Republica Moldova și deciziile Curții Constituționale, s-a expus prin Aviz¹ Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, prin care a subliniat că „Într-un stat de drept, organele constituționale merită respect instituțional, dar este esențial ca acestea să ia decizii în limitele responsabilității lor. Dacă acest lucru nu este respectat, puterea instituțiilor de stat „poate fi subminată în mod grav, iar funcționarea democratică a instituțiilor statului este compromisă iremediabil”.

Cu titlu de importanță, în pct.50 din Avizul Comisiei a apreciat și aspectul **exercițiilor de suspendarea temporară a Șefului Statului**, inclusiv acelea la care s-a recurs în cazul promulgării legilor de către Președintele Parlamentului. „*Comisia de la Veneția menționează că există motive serioase pentru a conchide că decizia Curții Constituționale de la Chișinău de suspendare temporară a președintelui și numirea primului-ministru ca președinte interimar pentru semnarea decretului de dizolvare a Parlamentului în locul șefului statului nu a fost fundamentată pe Constituția Republicii Moldova.*”.

În concluziile sale, Comisia a subliniat că **Suspendarea temporară a președintelui Republicii nu poate fi exercitată decât dacă Constituția o autorizează și reglementează în mod expres.** Or, Curtea Constituțională a ignorat prevederile exprese ale art.89, 90, 91 din Constituție.

Din motive de stabilitate constituțională și securitate juridică, Curtea Constituțională în concordanță cu propria jurisprudență ar trebui să își inverseze judecățile numai atunci când este justificat din punct de vedere juridic în cazuri excepționale, atunci când apar noi fapte sau când aprecierea sa motivată a legii are evoluat, se menționează în Opinie.

¹ [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)012-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)012-e)

Prin urmare, Comisia de la Veneția a observat că, în Hotărârea nr. 28 din 17 octombrie 2017 Curtea Constituțională a decis că refuzurile deliberate ale Președintelui Republicii de a-și exercita una sau mai multe atribuții constituționale cad sub incidența „imposibilității exercitării atribuțiilor” de la articolul 90 din Constituție. Totuși, Comisia a constatat că dispoziția privind interimatul funcției în caz de imposibilitate temporară este destinată situațiilor în care imposibilitatea este o consecință a unor circumstanțe de fapt care pot fi verificate, în principal în cazul unei boli. Suspendarea din funcție „în cazul săvârșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției” este reglementată de articolul 89 din Constituție. Autoritatea competentă este Parlamentul, iar decizia de suspendare pretinde o majoritate de două treimi [articolul 89 alineatul (1)]. Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui [articolul 89 alineatul (3)]. Comisia de la Veneția a reținut că **Constituția nu prevede nicio altă posibilitate de suspendare a Președintelui Republicii din funcție**. Astfel, orice încălcare a obligațiilor constituționale de către Președintele țării **trebuie rezolvată în baza articolului 89, nu a articolului 90**. Acesta din urmă reglementează situația în care vacanța funcției poate fi determinată în mod obiectiv, fiind o situație diferită de confirmarea unei încălcări a atribuțiilor constituționale, așa cum este articolul 89. **Suspendarea temporară a Președintelui Republicii poate fi exercitată numai dacă Constituția autorizează acest lucru în mod expres și îl reglementează**.

În fine, Comisia de la Veneția a conchis că există motive convingătoare pentru a se considera că Hotărârea Curții Constituționale privind suspendarea temporară a Președintelui Republicii și instalarea Prim-ministrului în calitate de Președinte interimar **nu este bazată pe Constituția Republicii Moldova** (a se vedea § 47, 48, 50 și 55 din Opinia citată).

În circumstanțele expuse, observăm că prin ignorarea și prejudicierea Constituției, judecătorii constituționali au subminat spiritul Legii Supreme, creînd premise pentru **promulgarea legii în condiții contrare Constituției**. Or, în pct.48 al Avizului citat *supra* al Comisiei de la Veneția se menționează că exercițiul interimatului Șefului statului este unul constituțional atunci când acesta se încadrează strict în condițiile art.89 – 90 din Constituție.

În lumina acestor evenimente, potențial recunoscînd ilegalitatea actelor emise, Înalta Curtea în componența din 2019, **revizuiindu-și actele pronunțate a pledat fără precedent la anularea unui șir de acte** (*Decizia Curții Constituționale nr. 83 din 7 iunie 2019, Hotărârea Curții Constituționale nr. 13 din 8 iunie 2019, Hotărârea Curții Constituționale nr. 14 din 8 iunie 2019, Hotărârea Curții Constituționale nr. 15 din 8 iunie 2019, Avizul Curții Constituționale nr. 1 din 9 iunie 2019 și Avizul Curții Constituționale nr. 2 din 9 iunie 2019.*)

La 6 august 2020, Curtea Constituțională a pronunțat Hotărârea nr.23 prin care a reținut că suspendarea din funcție și demiterea Președintelui Republicii este o procedură complexă, însă, în același timp, aceasta este o procedură prescrisă expres de Constituție în cazul comiterii de către Președintele Republicii a unor fapte grave prin care încalcă prevederile Legii Supreme. Prin urmare, Curtea ajunge la concluzia

că prin interpretarea funcțională a Constituției, în cazul Hotărârii nr. 28 din 17 octombrie 2017, **a fost creat un mecanism care nu se bazează pe Constituție.**

Or, în pct.36 al Hotărârii Curtea a subliniat că „**Această concluzie se regăsește și în Opinia Comisiei de la Veneția cu privire la situația constituțională cu referință particulară la posibilitatea dizolvării Parlamentului, adoptată la cea de-a 119-a sesiune plenară (Veneția, 21-22 iunie 2019), CDL-AD(2019)012.**”

Prin prisma argumentelor evocate *supra*, dar și a prevederilor art.74 alin.(4) precum și a art.93 alin.(1) din Constituție, apreciem caracterul neconstituțional al Legii nr.151/2017, *a priori* dat fiind **semnarea Decretului de promulgare a legii respective de către o persoană neîmputernicită constituțional.** Or, împuternicirea Președintelui Parlamentului (Candu Andrian) print-un Aviz al Curții, bazat pe interpretări, **ulterior recunoscute drept fiind fără acoperire constituțională**, în special de către organismele internaționale, **denotă prejudicierea procedurii Constituționale de promulgare a legii.** Condiții în care, nepromulgarea legii, atrage imposibilitatea producerii efectelor juridice ale acesteia.

Referindu-ne la **compromiterea exercițiului constituțional al promulgării:**

Pronunțându-se asupra procedurii promulgării legilor, Curtea Constituțională a constatat că „reglementările juridice, emanând de la puterea executivă, sunt executorii prin însăși natura lor. Or, legile adoptate de către legislativ nu au o asemenea calitate. Orice reglementare juridică, ce are putere de lege, nu este aplicabilă numai prin faptul că a fost votată de Parlament. /.../ **Promulgarea este acțiunea prin care șeful statului atestă existența legii și impune autorităților publice respectarea și supravegherea executării ei.** Deci Președintele Republicii, semnând un decret de promulgare, verifică, constată și certifică existența legii, votată de Parlament în condițiile cerute de Constituție.

Promulgarea legii este o **prerogativă imperativă a Președintelui țării**, consacrată în Constituție, și nicio altă autoritate publică în stat nu și-o poate aroga. /.../ Potrivit art. 74 alin. (3) din Constituție, Parlamentul, adoptând legile, conform procedurilor legale, este obligat să le trimită spre promulgare Președintelui Republicii Moldova.

Aici suntem obligați să subliniem importanța faptului că asupra constituționalității legii adoptate, atunci când există divergențe de opinii, în baza art. 135 din Constituție, se pronunță Curtea Constituțională. Dar, atragem atenția asupra faptului că, **componenta Înaltei Curți în perioada de referință a fost recunoscută prin Hotărârea Parlamentului nr.39 din 8 iunie 2019 drept fiind capturată.** „*În acest sens, exprimăm un vot de neîncredere Curții Constituționale și conducerii următoarelor structuri ale statului, devenite instrumente docile ale regimului oligarhic*”.

Or, în aceste condiții, nu doar **legitimitatea** aceluși complet al Curții Constituționale este una reprobabilă, dar în mod firesc și Avizul nr.5/2018 – prin care atribuția de promulgare a Legii nr.151/2018 a revenit Președintelui Parlamentului.

Reiterăm faptul că, promulgarea este ultima etapă înainte de publicarea legii, prin care Președintele finalizează procesul legislativ propriu-zis și conferă legii

forță obligatorie. Or, atunci când Șeful statului are obiecții, acestea urmează a fi apreciate de către Curtea Constituțională în instanță finală.

Cuvântul „obiecții” din art. 93 alin. (2) al Constituției Republicii Moldova trebuie înțeles drept o constatare a curenților din lege. Folosirea anume în această accepțiune a cuvântului „obiecții” în textul art. 93 alin. (2) al Constituției Republicii Moldova i-a și permis Președintelui să facă propuneri pentru modificare /.../, dându-le într-un punct aparte.

Subsidiar, în Hotărîrea nr. 11 din 11 martie 1999 Înalta Curtea a statuat că promulgarea unei legi de către Președintele Republicii Moldova, în condițiile cerute de art. 93 din Constituție, **este un act ce atestă existența legii** și impune autorităților publice respectarea și supravegherea executării ei. Odată cu abrogarea, în condițiile prevăzute de Constituție, a legii promulgate de Președintele Republicii Moldova, își pierde valoarea juridică și **Decretul Președintelui** privind promulgarea acestei legi, care, implicit, **presupune existența legii și este o parte componentă a ei.**

În continuare, remarcăm opinia doctrinară potrivit căreia, abilitarea Președintelui Republicii Moldova, ca garant al Constituției, cu dreptul de a sesiza organul de jurisdicție constituțională reprezintă un mecanism adăugător în asigurarea supremației Constituției, mai ales în lipsa dreptului Curții Constituționale la autosesizare. „În cazul în care îmbracă forme organizatorice și funcționale bine structurate, controlul constituționalității legilor anterior promulgării poate avea un rol important în îndeplinirea statului de drept, căci el poate împiedica parlamentul să aducă atingere drepturilor fundamentale și libertăților cetățenești garantate de Constituție.

Deopotrivă, ce a făcut Curtea Constituțională a cărei componentă a fost recunoscută ulterior drept compormisă (capturată)? A declarat inadmisibilă Sesizarea Președintelui Republicii, ignorînd atît viciile de procedură (care aveau tentă neconstituțională), precum și argumentele de neconstituționalitate de fond.

Revidind la fondul actului criticat, art.2 al Legii nr.151/2018 operează cu textele „se permite transmiterea cu titlu oneros” și „în proprietatea Statelor Unite ale Americii”, asta în timp ce nu doar necesitatea acestui exercițiu este una reprobabilă de moment ce Statele Unite ale Americii deja avea la acel moment un edificiu al Ambasadei, ci și constituționalitatea acestui articol este viciată de moment ce art.3 al Constituției consfințește caracterul inalienabil al teritoriului Republicii Moldova.

Or, inalienabilitatea este un element juridic fundamental al teritoriului și este strict corelat cu enunțul din art. 1 alin. (1) – „Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil”.

Proclamarea inalienabilității teritoriului înseamnă, înainte de toate, interzicerea înstrăinării acestuia sub orice formă. Abandonarea, pierderea prin prescripție, cesiunea, donația, **vânzarea de teritoriu** sunt incompatibile cu principiul consfințit de Constituție, **deci sunt nule și neavenite.**

Principiul inalienabilității teritoriului statului creează obligația de a fi respectat de către statele terțe, precum și obligația de a respecta cele două principii fundamentale de drept internațional cu care inalienabilitatea este legată indisolubil: integritatea teritorială a statelor și inviolabilitatea frontierelor de stat. Aceste principii sunt unanim recunoscute ca principii fundamentale de drept internațional,

principii consacrate în Carta ONU, Actul Final al CSCE din Helsinki (1 august 1975), Carta din Paris pentru o Europă Nouă (1990), Declarația Mileniului adoptată de AG a ONU (septembrie 2000). Obligația de a respecta aceste principii este consacrată în constituțiile majorității statelor democratice, inclusiv în art. 8 din Constituția Republicii Moldova.

Or, Republica Moldova, spre regret a suferit și anterior sub aspectul inalienabilității teritoriilor atunci când Ucraina a preluat controlul asupra tronsonului autostrăzii Odesa-Reni, în regiunea localității Palanca a Republicii Moldova, precum și sectorul de teren prin care trece acesta, în contextul prevederilor corespunzătoare ale Protocolului adițional la Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat din 18 august 1999, ulterior ratificat simultan de către Parlamentul Republicii Moldova și Rada Supremă a Ucrainei la 12 iulie 2001². Actul de transmitere de către Republica Moldova în proprietatea Ucrainei a autostrăzii Odesa-Reni în regiunea localității Palanca a fost semnat și transmis la 11 februarie 2002.

În cadrul acelor evenimente, la fel ca și în speță, Republica Moldova a fost supusă unui test al suveranității.

Referindu-ne la **compromiterea procedurii aprobării și ratificării actelor internaționale:**

La **1 august 2018**, Guvernul Republicii Moldova adoptă Hotărârea nr.791 pentru inițierea negocierilor și aprobarea semnării Acordului, întocmit prin schimb de note, dintre **Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii privind terenul pentru construcția Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova**. Atestăm că textul Acordului **nu a fost publicat în Monitorul Oficial**.

Potrivit condițiilor art.7 alin.(2) al Legii nr.595/1999 privind tratatele internaționale, în cazul tratatelor internaționale specificate la art. 11 alin. (1) și art. 13 alin. (1) lit. d), adoptarea deciziei cu privire la inițierea negocierilor este precedată de consultarea Comisiei politice externe și integrare europeană a Parlamentului. Precum și urmează să fie însoțit de avizul Ministerului Justiției privind compatibilitatea proiectului tratatului internațional cu prevederile Constituției Republicii Moldova și cu legislația națională, avizele altor ministere și autorități administrative centrale de specialitate vizate.

Deosebit de important este faptul că art.11 prevede anume semnarea tratatelor cu privire la teritoriu.

În ceea ce privește, aprobarea semnării, art.8¹ alin.(2) al Legii 595/1999, prevede expres propunerea cu privire la aprobarea semnării tratatului internațional este prezentată Președintelui Republicii Moldova, în cazul tratatelor internaționale care urmează a fi încheiate în numele statului, sau Guvernului Republicii Moldova,

² Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și protocolul adițional, care constituie parte integrantă a tratatului, a fost ratificat prin Legea nr.348-XV din 12.07.2001 de către Parlamentul Republicii Moldova cu votul a 73 de deputați. Parlamentul Republicii Moldova a condiționat atunci ratificarea Tratatului de frontieră prin semnarea unui regulament de exploatare a segmentului de drum Odesa-Reni din regiunea localității Palanca, precum și prin ratificarea de către Rada Supremă a Ucrainei a unui acord semnat în 1994 privind recunoașterea reciprocă a proprietăților aflate pe teritoriul lor, dat fiind că Republica Moldova deține pe teritoriul Ucrainei mai multe obiecte

în cazul celorlalte tratate internaționale, de către organul responsabil pentru încheierea tratatului, de comun acord cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și prin intermediul acestuia. **Or, o asemenea propunere nu a fost înaintată Șefului statului**, din motive lesne de înțeles.

Subsidiar, atestăm că în condițiile art.11 alin.(1) lit. b) al Legii citate *supra*, Parlamentul Republicii Moldova decide asupra ratificării, acceptării, aprobării sau aderării Republicii Moldova la tratatele internaționale care sînt semnate la nivel de guvern și **vizează teritoriul**.

Or, o asemenea decizie (lege de ratificare) Legislativul nu a adoptat în perioada vizată.

Referindu-ne la **controlul parlamentar omis**, apreciem că articolul 66 lit. i) din Constituție prevede că Parlamentul „exercită controlul asupra... încheierii acordurilor privind împrumuturile și creditele de stat din surse străine”. Textul „exercită controlul” din această normă presupune că Parlamentul avizează inițierea negocierilor asupra unui tratat internațional în domeniul menționat, aceasta nefiind o formalitate, **ci o atribuție constituțională de bază a organului reprezentativ suprem**.

Conform articolului 96 din Constituție, Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului în baza direcțiilor principale ale politicii interne și externe a statului aprobate de Parlament, așa cum prevede articolul 66 lit. d) din Constituție. Astfel, Parlamentul trebuie să beneficieze de atribuții reale și eficiente în vederea verificării și asigurării acestei conformități, inclusiv în domeniul activității economice externe.

În context, art.13 alin.(2) al Legii nr. 595/1999, prevede expres că încheierea tratatelor internaționale în formă simplificată, altele decît cele specificate expres de lege, **se consideră contrară prezentei legi**. Or, documentul în speță contravine acestei prevederi.

Cu titlu de importanță, reiterăm prevederile art.30 alin.(1) al Legii citate *supra*, care statuează actul normativ de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, **însoțit de textul tratatului internațional în limba de stat**, inclusiv textele anexelor și documentelor aferente, rezervele și declarațiile Republicii Moldova la tratatul internațional efectuate la momentul semnării, ratificării, acceptării, aprobării sau aderării, precum și actele normative referitoare la suspendarea, denunțarea sau stingerea tratatului internațional **se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova** conform legislației.

Același articol prevede că textul în limba de stat al tratatului internațional în formă simplificată, inclusiv textele anexelor și documentelor aferente, rezervele și declarațiile Republicii Moldova la tratatul internațional efectuate la momentul semnării, împreună cu ordinul ministrului afacerilor externe și integrării europene prin care se aduce la cunoștința publică data intrării în vigoare a tratatului internațional, se publică **în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în termen de cel mult 10 zile de la data intrării în vigoare a acestuia**.

Prin urmare atestăm faptul că, proiectul Acordului **nu a fost accesibil publicului pînă la aprobarea acestuia de către Guvern**, lipsește nota de

argumentare, Parlamentului nu i-a fost prezentat setul de documente necesar pentru ratificarea Acordului.

Deosebit de important și relevant circumstanțelor descrise este și faptul că, **schimbul de note a avut loc *post factum***. Or, Hotărârea de Guvern nr.791 datează din 1 august 2018, iar nota din partea Statelor Unite adresată Guvernului Republicii Moldova datează din 12 iulie 2019, respectiv nota de răspuns al Guvernului datează din 12 iunie 2019 și poartă numărul DI/2/290-7354. De unde observăm că, Legea nr.151 este adoptată la 4 octombrie 2018, ceea ce presupune că a fost adoptată cu aproximativ un an înainte de schimbul de note, care *de facto* urma să fie o procedură primară în această epopee.

Prin admiterea scenariului descris *supra*, autoritățile au prejudiciat art.6 al Constituției. Or, în jurisprudența sa, Hotărârea nr. 12 din 07 mai 2020, Înalta Curte a statuat că argumentele autorilor sesizărilor privind pretinsa încălcare a procedurilor de negociere, **semnare și ratificare a Acordului țin de respectarea articolului 1 alin. (3) din Constituție, care proclamă că Republica Moldova este un stat de drept.**

În jurisprudența citată, Curtea a reiterat că la încheierea tratatelor internaționale Republica Moldova trebuie să se conformeze principiilor și normelor internaționale de drept, precum și dispozițiilor constituționale și legale naționale, care guvernează problemele tratatelor (a se vedea DCC nr. 17 din 7 noiembrie 2013, § 29; DCC nr. 5 din 24 septembrie 2002).

Curtea a mai notat că prin încheierea tratatelor se înțelege succesiunea de etape care trebuie urmate, ansamblul de activități care trebuie desfășurate, precum și ansamblul de proceduri și reguli care trebuie respectate, astfel încât tratatul să producă efecte juridice. Procesul de încheiere a unui tratat internațional cuprinde mai multe etape distincte: negocierea textului; autentificarea textului; exprimarea consimțământului părților de a încheia tratatul; intrarea în vigoare și înregistrarea tratatului (DCC nr. 17 din 7 noiembrie 2013, §§ 39-40). Curtea reafirmă că la baza statului de drept, consacrat de articolul 1 alin. (3) din Constituție, stă principiul legalității. Ca urmare, respectarea legilor este obligatorie, iar încălcarea acestei obligații constituționale atrage implicit afectarea principiului statului de drept.

Curtea a reținut că articolul 1 din Constituție garantează valoarea preeminenței dreptului, care obligă autoritățile publice, inclusiv Guvernul și Parlamentul, să-și conformeze deciziile cu prevederile legii și ale Constituției. Autoritățile publice beneficiază de o marjă discreționară în vederea îndeplinirii sarcinilor lor, inclusiv în domeniul încheierii tratatelor internaționale, însă deciziile pe care acestea le iau trebuie să se subordoneze Constituției și prevederilor legale care le reglementează activitatea (a se vedea, *mutatis mutandis*, HCC nr. 24 din 27 iulie 2017, §§ 78-79; HCC nr. 30 din 8 decembrie 2015, §§ 37, 40; HCC nr. 22 din 16 iulie 2015, §§ 50-51; HCC nr. 3 din 9 februarie 2012, § 31).

Astfel, în practica anterioară, în speța similară, Înalta Curtea a menționat că pentru a menține echilibrul puterilor în stat și pentru a respecta principiul preeminenței dreptului, Curtea consideră că Parlamentul trebuia să-și exercite controlul efectiv asupra negocierii și semnării Acordului contestat, prevăzut de articolul 66 lit. i) din Constituție. Așa cum această condiție nu a fost respectată,

Curtea reține că **Acordul contestat a fost încheiat cu încălcarea prevederilor articolelor 1 alin. (3) și 66 lit. i) din Constituție.**

Cadrul normativ pertinent

În contextul argumentării incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție expuse în pct. D) al prezentei sesizări, apreciem Cadrul constituțional și normativ pertinent, afectat de circumstanțele enunțate.

Ignorarea (din motive politice) a argumentelor Sesizării nr.179a/2018 privind controlul constituționalității Legii nr.151 din 4 octombrie 2018, a declanșat un mecanism anti-constituțional prin care legea respectivă a fost promulgată. Or, aici merită a fi remarcat faptul că Înalta Curtea în jurisprudența sa a statuat că promulgarea legii este operațiunea finală a procedurii legislative și ea permite șefului statului să investească legea cu formulă executorie, obligînd autoritățile publice să procedeze la executarea prevederilor acesteia (a se vedea HCC nr.3/1996).

Promulgarea legii este o prerogativă imperativă a Președintelui țării, consacrată în constituție, și nici o altă autoritate publică în stat nu și-o poate aroga (a se vedea HCC nr.23/1998). Tot aici, a fost statuat că promulgarea este acțiunea prin care șeful statului atestă existența legii și impune autorităților publice respectarea și supravegherea executării ei.

Or, dat fiind argumentele expuse în prezenta sesizare, apreciem că ignorarea procedurilor aferente tratatelor internaționale, precum și substituirea Șefului Statului prin exercițiul (politic) abuziv al Înaltei Curții în perioada vizată, a atras după sine declanșarea unui mecanism neconstituțional de promulgare a legii, care în consecință a declanșat ignorarea impertinentă a articolelor constituționale după cum urmează:

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1. Statul Republica Moldova

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 2. Suveranitatea și puterea de stat

(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 3. Teritoriul

- (1) Teritoriul Republicii Moldova este inalienabil.
- (2) Frontierele țării sînt consfințite prin lege organică, respectîndu-se principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Articolul 6. Separația și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7. Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 74. Adoptarea legilor și a hotărîrilor

- (1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi.
- (2) Legile ordinare și hotărîrile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.
- (3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.
- (4) Legile se trimit spre promulgare Președintelui Republicii Moldova.

Articolul 89. Suspendarea din funcție

- (1) În cazul săvîrșirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi suspendat din funcție de Parlament, cu votul a două treimi din deputați.
- (2) Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din deputați și se aduce, neîntîrziat, la cunoștința Președintelui Republicii Moldova. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.
- (3) Dacă propunerea de suspendare din funcție este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui.

Articolul 90. Vacanța funcției

- (1) Vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova intervine în caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.
- (2) Cererea de demisie a Președintelui Republicii Moldova este prezentată Parlamentului, care se pronunță asupra ei.
- (3) Imposibilitatea exercitării atribuțiilor mai mult de 60 de zile de către Președintele Republicii Moldova este confirmată de Curtea Constituțională în termen de 30 de zile de la sesizare.

(4) În termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al Republicii Moldova, se vor organiza, în conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Președinte.

Articolul 91. Interimatul funcției

Dacă funcția de Președinte al Republicii Moldova devine vacantă sau dacă Președintele este demis ori dacă se află în imposibilitatea temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură, în ordine, de Președintele Parlamentului sau de Primul-ministru.

Articolul 93. Promulgarea legilor

(1) Președintele Republicii Moldova promulgă legile.

(2) Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, să o trimită, în termen de cel mult două săptămâni, spre reexaminare, Parlamentului. În cazul în care Parlamentul își menține hotărârea adoptată anterior, Președintele promulgă legea.

CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII

Urmare celor expuse, în conformitate cu prevederile art. art.1, 7, 15, 16 și 122 din Constituția Republicii Moldova, art. art.4 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. art. 4,38,39 din Codul Jurisdicției Constituționale

Solicit Înaltei Curți:

1. Admiterea spre examinare și declararea admisibilă a prezentei sesizări;
2. Exercițarea controlului constituționalității Legii nr.151/2018 cu privire la transmiterea cu titlu oneros a unui bun imobil.

DATE SUPLIMENTARE REFERITOARE LA OBIECTUL SESIZĂRII

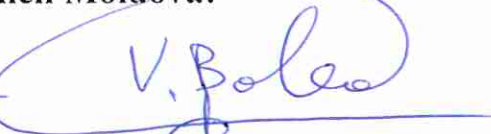

Apreciem că admisibilitatea prezentei sesizări nu poate fi prejudiciată de faptul depunerii anterior a Sesizării nr.179a/2018. Or, respectiva sesizare a presupus un control *a priori*, și totodată, sesizarea nu a fost examinată în lumina Deciziei Curții nr. 148 din 29.11.2018.

Admisibilitatea prezentei sesizări este argumentată subsidiar de concluziile Hotărîrii Curții Constituționale nr.23 din 6 august 2020 pentru interpretarea articolelor 89, 91 și 98 alin. (1) din Constituție, precum și de aprecierile de înaltă valoare a Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei.

Declarația și semnătura autorului sesizării

Declarăm pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Deputații în Parlamentul Republicii Moldova:

Boldea Vasile
Cyrhobaneculii Alekxandru
Grigore Novac